

etiam theologice, ut explicatum est; tamen specialiter circa donum timoris ad fundandam sententiam D. Thomæ contra præfatos auctores examinanda venit duplex consequentia, quam format sanctus doctor in hac quæstione XIX, art. IX; altera in corpore articuli, altera in solutione ad secundum et tertium. In corpore quidem articuli probat, quod timor filialis potest elevari ad rationem doni; in solutionibus autem argumentorum offendit quod timor non potest primo, et per se induere rationem virtutis, sicut amor, et spes; ex quo ulterius inferemus tertiam consequentiam, quod timor sicut et gaudium, licet possint esse actus consecuti ad charitatem, tamen ut exercent officium doni Spiritus sancti non solum debent esse actus consequentes ad charitatem, sed etiam requirunt habitum a charitate distinctum, et ex illa consecutum a quo immediate eliciatur.

X. Prima consequentia consistit in hoc, quod dona Spiritus sancti sunt habitus, quibus homo redditur bene mobilis a Spiritu sancto inter quæ de facto numeratur timor Isai. XI: *Et replevit eum spiritus timoris Domini*: ergo secundum illam rationem pertinebit timor ad rationem doni Spiritus sancti, secundum quam reddit hominem bene mobilem ab instinctu, et regulatione Spiritus sancti. Redditur autem homo bene mobilis a Spiritu sancto, quatenus est ei subjectus, et timet præcepta Dei, et ab illis se subducere, juxta illud Isai. LXVI: *Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, et trementem sermones meos?* et Psalm. XXXII: *Oculi Domini super metuentes eum*; hoc autem pertinet ad formalem rationem timoris filialis, cujus ratio est timere Deum tamquam patrem, et separari ab eo per culpam; igitur

ratione hujus effectus, et formalis rationis timoris filialis, elevatur ad rationem doni, quia ratione hujus redditur homo bene mobilis a Spiritu sancto: ergo timor filialis prout sic est actus doni, et consequenter procedit ab habitu distincto a charitate in sententia Suarez. Et confirmatur, quia timor non versatur circa materiam temperantiæ, nisi terrendo hominem, et proponendo illi Deum, ut valde timendum, juxta illud Psalm. CXVIII: *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui*: ergo prius est in dono timoris, et principale motivum respicere Deum, et judicia ejus ut timenda, quam respicere delectationes sensus ut moderandas, quæ est materia temperantiæ; unde inadæquate respicit hanc materiam; nam ex timore Dei, non solum reprimere potest aliquis delectabilia, sed etiam iram, et ea quæ pertinent ad irascibilem; ergo timor, ut est donum latiore materiam habet, quam temperantia; nam sub ea ratione qua attingit materiam temperantiæ, scilicet terrendo, et timendo offensam Dei, etiam alias materias potest attingere timendo in illis offensam Dei, et sic omne peccatum potest evitare timore Dei in omni materia juxta illud Ecclesiast. I: *Timor Domini expellit peccatum*, licet speciali quadam ratione delectationi sensibili opponatur, quatenus timor non compatitur lætitiæ, et delectationem.

XI. Secunda vero consequentia probatur a D. Thoma, quia de ratione amoris est tendere in bonum, de ratione vero timoris fugere malum; virtutis autem est ordinari in bonum, ergo timor non ita induit rationem virtutis, sicut amor. Et consistit difficultas in illa propositione: De ratione timoris est fugere malum, hoc enim non est de ratione doni timoris, ut sequenti articulo osten-

demus. Nihilominus vis hujus consequentiæ explicatur sic, quod licet timor ut elevatur ad rationem doni non habeat pro principali actu fugere malum, sed revereri bonum a quo potest malum infligi, ut dicit D. Thomas III part. quæst. VII, art. VI ad primum, tamen timor nunquam respicit aliquod bonum prosequendo, sed refugiendo eminentiam talis boni, et resiliendo in propriam parvitatem, quia respicit in illo bono potestatem, et eminentiam inflictivam mali; virtus autem ordinatur ad hoc, ut faciat hominem recte dispositum circa bonum sequendo illud. Unde quia timor quantumcumque elevetur ad rationem doni non purificatur a ratione refugiendi, quia etiam cum respicit bonum, respicit illud ut inflictivum mali, et communiter refugiendo, non prosequendo; ideo nunquam pervenit ad rationem virtutis stricte acceptam, sicut pervenit. Quomodo autem dicatur respicere malum ut principale objectum, cum in dono timoris principalis ejus actus non sit fugere malum, sed respicere objectum bonum, sequenti articulo dicendum est.

XII. Ex his denique explicatur tertia consequentia. Nam timor, et odium, et quæcumque fuga mali oppositi divino bono, possunt considerari dupliciter; uno modo, secundum simplicem motum fugæ, quatenus ex prosecutione boni amari sequitur recessus a malo opposito, sive per abominationem et odium, sive per timorem: alio modo ut induunt speciale motivum, ratione cujus trahuntur ad specialem rationem formalem, et habitum distinctum, sicut detestatio peccati in quantum est simplex abominatio, et odium illius elicitur a charitate; ut autem est detestatio expiativa, et satisfactoria pro peccato trahitur ad rationem formalem poenitentiae,

ut dicit S. Thomas III part. quæst. LXXXV, art. II ad primum. Idem dicitur de timore, quod in quantum dicit simplicem effectum fugiendi culpam ut possibilem, potest esse actus charitatis. At vero secundum quod trahitur ad specialem rationem motivam, scilicet, quatenus reddit hominem obedientem motioni Spiritus sancti, et per modum reverentiæ subjicientem se illi, ipsumque Deum considerat, ut timendum tamquam patrem per modum cujusdam observantiæ, non solum ut amicum sicut charitas, sic induit specialem rationem formalem, exigitque specialem habitum, in quantum est timor filialis præter ipsam charitatem, et sic donum Spiritus sancti.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XIII. Sententia patris Suarez, quantum ad primam partem de timore filiali convenit cum prima sententia, et eodem fundamento fundatur, scilicet, quia ad idem motivum, et rationem formalem, ad quam pertinet amare aliquod bonum, pertinet fugere oppositum malum, sicut ad eundem motum quo terra tendit deorsum sequitur fuga a loco sursum; et eodem iudicio quo intellectus assentitur uni propositioni, refragatur contrariæ; ergo ad amorem quo quis amat bonum divinum pertinet fugere malum oppositum, quod est culpa, quod fit per timorem filialem, et ad morem concupiscentiæ, seu spei, quo quis amat sibi bonum supernaturale pertinet fugere malum poenæ, quod sibi contrarium est.

XIV. Confirmatur, quia ad timorem servilem non ponitur specialis habitus, qui fit virtus, vel donum, sed reducitur ad concupiscentiam

supernaturalem; ergo nec ad timorem filialem requiritur specialis habitus præter charitatem. Eadem enim ratio currit in timore servili, qui etiam est bonus, et honestus, et supernaturalis sicut timor filialis. Ac denique confirmatur ex D. Thoma hic quæst. XIX, artic. VI, ubi inquit: « Quod ejusdem rationis est, quod homo cupiat bonum suum, et quod timeat ea privari: » ergo ad idem motivum, et formalem rationem pertinet amor Dei, et timor filialis, sicut amor concupiscentiæ, et timor pœnæ.

XV. Quoad secundam vero partem in qua sententia Suarez non convenit cum prima, præter adductam auctoritatem D. Thomæ probatur, quia sicut aliis virtutibus moralibus correspondent aliqua dona, ita et temperantiæ, nam prudentiæ respondet donum consilii, justitiæ donum pietatis, fortitudini donum fortitudinis; ergo et temperantiæ debet correspondere aliquod donum, et non est autem aliud, quam donum timoris, ergo. Confirmatur, quia nullus habitus dari potest primo, et per se ad fugiendum malum, sed ad prosequendum aliquod bonum; ergo non potest dari donum habitualem cujus primo et per se actus fit timere Deum, sed quod persequatur aliquod bonum. Ac denique confirmatur, quia proprius actus doni timoris est paupertas spiritus, ut ex Augustino D. Thomas, hic quæstione XIX, artic. XII, quæ nihil aliud est quam actus humilitatis, autem est pars potentialis temperantiæ, ut constat ex S. Thoma 1-2, quæstione CXCI, articulo IV. Ergo donum timoris est habitus, qui versatur circa materiam temperantiæ.

XVI. Ad id quod prima sententia proponitur, respondetur quod ad motum amoris sequitur fuga oppositi mali, per modum simplicis re-

cessus, sive odii, et timoris communiter dicti; non tamen sequitur illa fuga secundum specialem rationem timoris, qua pertinet ad rationem doni Spiritus sancti, sicut explicatum est, sicut etiam non sequitur delectatio peccati sub ea ratione, qua pertinet ad pœnitentiam, nisi mediante habitu pœnitentiæ a charitate distincto. Ad primam confirmationem respondetur, quod timor servilis licet sit a Spiritu sancto, utpote bonus, et honestus, non tamen induit illam specialem rationem, quam timor filialis, ut elevatur ad rationem doni, et ideo cum timor servilis sit simplex motus timoris circa malum pœnæ, vel amissionem boni divini, ut bonum proprium est, sufficienter assignatur ejus principium ipsa concupiscentia, vel spes supernaturalis prosequens hoc bonum divinum, quod tamen non currit respectu timoris filialis, quia induit specialem rationem observantiæ, vel reverentiæ erga Deum timendum ut patrem, et reddendi hominem bene mobilem a Spiritu sancto, ut dictum est. Ad secundam confirmationem respondetur, quod S. Thomas loquitur in illo loco de simplici motu timoris, agebat enim de timore servili, non de timore induente specialem rationem reverentiæ ad Deum, et mobilitatis a Spiritu sancto in materia subjectionis ad ipsum.

XVII. Ad argumenta pro sententia patris Suarez. Ad locum S. Thomæ ex secunda secundæ, quæstione CXLI respondetur, quod S. Thomas docet donum timoris correspondere temperantiæ secundario, et inadæquate prout respicit evitacionem eorum, quæ allicere possunt ad offensam Dei; primario autem, et principaliter correspondere spei, secundum quod timet ipsum Deum, et separari ab illo. Unde patet ad rationem patris

Suarez, fatemur enim quod etiam temperantiæ respondet aliquod donum, scilicet donum timoris, non tamen adæquate, sed inadæquate, ex parte actus secundarii, quatenus speciali quadam ratione opponitur delectationi carnali. Ad primam confirmationem dicitur, quod nulla virtus, vel donum habet pro actu primario fugere malum, et sic principalis actus doni timoris non est fugere malum, sed revereri bonum inflicivum mali, ut sequenti articulo ostendetur ex D. Thoma. Ad secundam confirmationem dicitur, quod paupertas spiritus ut est actus doni timoris distinguitur ab actu humilitatis communiter dictæ, quia actu humilitatis est per modum modestiæ refrænantis nimiam passionem spei tendentis erga honores indebitos, et hæc facit secundum regulas rationis ordinarias: at vero paupertas spiritus ex altiori regula, nempe ex consideratione divinæ eminentiæ, ita resiliit in propriam parvitatem, ut nullam excellentiam sive propriam, sive alienam æstimet tamquam aliquid in comparatione divinæ eminentiæ, et ideo totaliter evacuat spiritum propriæ magnificationi subjiciendo se Deo, et sic manet pauper in spiritu, et non solum ordinarie humilis.

ARTICULUS II.

Quis sit proprius actus doni timoris?

I. Ut exacte explicari possit proprius actus hujus doni, unde maxime pendet explicatio quidditatis ejus, oportet considerare omnem latitudinem materiæ, circa quam versatur donum timoris. Potest ergo donum timoris respicere Deum quem timet, ut objectum inflicivum

mali, vel ipsum malum quod fugit, vel passiones quas timore isto cohibet, tam in irascibili, quam in concupiscibili. Donum ergo timoris ut respicit personam, seu Deum quem timet habet actum reverentiæ; ut respicit malum imminens habet actum fugæ; ut respicit passiones irascibilis, id est, magnificationem, et extollentiam sui quam reprimit, habet pro actu paupertatem spiritus; ut respicit passiones concupiscibilis refrænantem delectationem habet pro actu beatitudinem luctus, quam etiam attribuit dono timoris D. Thomas hic quæstione XXIX, articulo XII ad secundum. Habet ergo timor amplissimam materiam inter dona Spiritus sancti, et ita dicit D. Thomas in hac quæstione XIX, articulo primo ad secundum: « Quod timor Dei comparatur ad totam vitam humanam Dei sapientia regulatam, sicut radix ad arborem juxta illud Ecclesiast. I: Radix sapientiæ est timere Deum; » et ideo non solum correspondet timor uni virtuti; verbi gratia temperantiæ, aut humilitati, sed etiam spei, ut ex D. Thoma ostendimus articulo præcedenti. Ut ergo inter tot actus, et tam diffusam materiam quam timor comprehendit assignemus quis sit actus primarius, et principalis, et quis secundarius.

II. Dico primo: Principalis actus timoris in quantum donum non est fuga, et respectus ad malum, sed actus reverentialis erga bonum, id est, eminentiam divinam, quæ est causa instinctiva mali. Hæc conclusio videtur certa secundum mentem S. Thomæ, quamvis non defuerunt plures auctores, etiam in dono timoris ponentes pro actu partiali fugam mali, saltem ut possibilis de potentia Dei, qua ratione in Christo, et beatis illum admittunt. Alii explicant hanc fugam mali in dono timoris respectu mali præteriti, quod beati evaserunt, sed